

M A G Y A R K U R I R

Bétsből, Május' 19-dikén 1818.

Napkeleti India.

Egy Anglus tiszt a' Lord Hastings Armádájától ekképpen írt Oct. 27-dikén, az itt folyó dolgokról: —

„Az armádánk utnak indúlt az ellenség felé; legelőbb Swalior nevű erőseget vetők célba, a' melly Scindiájé. Hadakozásunknak főbb célja mindazáltal az, hogy a' Pindaris nemzeteket, mellyek nem egyebek haramiáknál, 's a' mellyek nekünk sok esztendőktől fogva alkalmatlankodni meg nem szüntek, semmivé tegyük. Azon armádánk, melly a' sikra már valósággal kiállott, 100,000 emberekből áll; 10 osztályokra van szakadva. Az az Osztály, melynél a' Kormányozónk személyesen tartózkodik, 13,000 embert számlál és 60 ágyuja van. Egyszerre három vidékekről indúltunk-meg azon egy pont felé. Armádánk olyan szép, hogy szebbet Napkeleti India valaha bajosan látott. A' bagázsiáinkhoz tartozó 's minden féle szolgálombereinket, 67 ezer fejekre számlálják. Tsak annak a' Regementnek, melynél én vagyok, 40 elefántok 's 400 tevék viszik a' bagázsiáját. Minden elefántnak két 's minden két tevének egy ember van vezetésére rendeltetve. A' Regementünknel 37 tiszt van valóságos szolgálomban, kiknek szolgálomb mind egygyütt 810-re telnek. Minden lovunk mellett van két legényünk, egyik, hogy gondját viselje, másik, hogy eleséget szerezzen tartására (*furazsírozzon*). Ezeken kívül még 1400 szolgálombi vagynak Regementünknek, ide nem szám-

lálván azt a' 120-szat, kik asztalaink mellett szolgálombnak. Közülök 900-zan az eleség mellé vagynak rendeltetve. Lord Hastings valóságos Indiai Fejedelmi pompával folytatja táborozását. A' pompás ceremoniákra való elefántjain kívül, mellyek gazdag takarókkal tzifrálkodnak, 's hátaikon aranyos tornyokat vagy kastélyokat hordoznak, van 150 elefántja és 400 tevéje. A' lógerében, vagy a' tányáján, most, 36 független és legfőbb rangú Indus Fejedelmek találombnak, a' kik udvarlására jelentek-meg. Egy szóval, Lord Hastings, a' mostani Napkeleti Indiai Kormányozó, oly hatalmas és ditsőséges állapotban van, milyenben tsak valaha egy Nagy Mogol lehetett.

Orosz Birodalom.

A' Miklós Nagy Hertzeg hitvese Alexandra Nagy Hertzegné (a' Pruszsus Király' leánya) Aprilis' 29-dikén Moskauban lebetegedvén, Nagy Hertzeg szült, ki a' keresztségben Sándor nevet kapott. Az örvendetes jelentéssel Május' 8-dikán érkezett-meg a' Nagy Hertzeg Adjutánsa Oberster *Frederiks* Berlinbe.

Német Ország.

Azon tartományoknak nevei, mellyeket Pruszsia, mint a' Németbirodalomhoz vagy Szövetséghez tartozókat, ennek Matrikulájába a' mult Aprilis' 4-dikén beiratott, ezek: *Pomerania, Brandenburg, Slézia, Szakszonია, Westphalia, Klivia, Berg*, és az *Alsó Ré-*

nusi tartományok. Ezek azok a' tartományok, a' melyekre nézve a' Pruszsus Király, mint a' Német Szövetség' tagja, úgy tartatik.

Anglus Királyi Hertzeg Cambridge, a' folyó Május' 7-dikén tartotta August a Hassiai Princzaszszonnyal való lakadalmát.

A' Német katonaság' elintézésére ki-neveztetett Biztosok' gyűlése, 9-dikben hozzá fogott Frankfurtban a' maga üléseinek tartásához.

Ezen szabad város, Frankfurt, minekutánna a' nyomtatásbéli szabadságnak jelen való környülállásait megfontolta volna, meghatározta, hogy ott ennekutánna, a' politikai újságleveleken kívül, minden egyéb irásoka', nyomtatás által, *Censura* nélkül közönségessé tenni szabad legyen, ezen egy feltétel alatt, hogy a' Könyvnyomtató, Könyváros, vagy pedig a' kinek költségére a' könyv kinyomtattatik, nevét annak titulusos levelére feltegye. Az író ellenben nem köteles magát megnevezni. Hogy az újságlevelek ezen szabadsággal élhessenek, politikai okokra nézve nem találtatott lehetségesnek.

P r u s z s z i a.

Annak alkalmatosságával, midőn a' Coblentzi 's a' környéki egyéb városok és helységek a' Királyhoz azt a' sürgető kérelmet készítették vala, hogy a' Constitúciónak felállittatását ne halaszsa, jelentették az újságlevelek, hogy egy közönség nem akarta aláírni az oda is elküldetett kérő levelet, kinyilatkoztatván, hogy ő megelégszik a' maga mostani Constitúziójával. Minthogy pedig az újságlevelek ezen közönséget akkor meg nem nevezték, tehát a' Mosella mellett fekvő Hatz en p o r t nevű közönség későbbre közönséges nyilatkoztatás által kihirdettette, hogy ő legyen az, a' melly az említett sürgetést aláírni nem akarta,

mellyért is a' Királytól megditsérő irást kapott.

Északi Amérika.

A' kereskedésre nézve fontos de gyanithatóképpen nem kedves hírt vett ezen szabad Státusok' Országlószéke Frantziaországból a' Havrei kikötőhelyben tartózkodó Amérikai Konzúltól. Ezen hírnék summája az, hogy azok az Amérikai Biztosok, kik egy időtől fogva azon dolgoztak Párisban, hogy Frantziaországgal kereskedési Kötést szerezzenek, nem hajthatták végre elkezdett munkájokat.

Spanyol Amérika.

Bolivárról, kiről oly régen semmit nem olvastunk, ismét megszollaltak a' közönséges levelek. Azt írják, hogy 6000 emberekből álló armadával Caloboso városát körül vevén, ennek vivásában foglalatoskodik, és minden nap várni lehetett, hogy a' Királyi seregeknek 5000 emberekből álló osztályával meg fog verekedni.

Frantzia Ország.

A' Rhodezi Polgárok' pere Albyban (Folytatás).

Aprilis' 20-dikán már a' 30-dik ülés tartatott. Ezen utóbbi ülések többire a' Prokátorok' okoskodásaikkal teltek-el. A' Mansonné' állapotja nagyon könnyebbedik. Még a' F u e l d e s' Prokurátora T a j a n i s mellette szollott a' 27-diki ülésben: — „Hogy a' Mansonné bizonyágtételeiről, úgy mond, méltóképpen ítélhessünk, szükség, hogy az ő karakterét három időpontokban vegyék tekintetbe; először mikor az Aveyroni Préfektus által kikérdetett, másodsor a' Rhodezi per alatt, harmadszor most itt Albyban. Nem azal a' boszszankodással 's kedvetlenséggel kell pedig felölle ítéletet tennünk, melyet tagadásai által felgerjesztett bennünk,

hanem okos türedelemmel, részrehajlást nem esmerő tsendességgel, 's még arra az érzékenységre is némünémü tekintettel, melly az ő magaviseletét vezérlette. Egyéb eránt, hisze' már elég nyilván erősíti, hogy Bastide volt az, a' ki Fueldestől az utolsó könyörgésre való szempillantatot megtagatta, hogy Bastide ölte-meg a' Státusnak ezen hasznos emberét, 's hogy őtet Bastide eskette-meg a' halottnak lábainál, hogy nem fogja a' gyilkosságot elárulni. A' mi az ő Jausiont illető bizonyításait illeti, erre nézve nem felel ugyan egyenesen; de jól leírja jól karakterizálja őtet is; mikor Jausionra nézve kérdések által szorongattatik, elméje megzavarosodik, szavai akadoznak, ábrázatja változik, 's kimutatja a' kétféle indulattal, igazságérzéssel 's háládatossággal küszködő lelkiismeret' tusakodásait; a' titkot sokszor csak nem a' nyelve' hegyin függve lehet látni; gyakran felel csak egy szóval, de ez az egy szó nagyon terheli azt az embert, a' kit ezen aszszony védelmezni akar; gyakran meg is némul, de ez a' némaság is nyilván kijelenti a' bűnök nagyságát; mikor őtet a' Jausion védője ezzel a' kérdéssel szorongatja, hogy miért szoll az igazságról ily homályosan, tudálkozva felel az aszszony, hogy ezen Prokurátor úr előtt hogyan lehet ily homályos az igazság. Nem is homályos ez sem az én Cliensem, sem az ítélő bírák, sem az Esküdtek előtt, kik jól látják a' Mansonné szívének rántzai között az ő kétségeskedésének, 's titkának okait. De mit mondok: titkának! nints már néki semmi titka; felfedezett már mindent. Mikor a' Jausiont illető kérdés felett többé semmi titok nem lehet, akkor erősítés Mansonnénak arról való halgatása is, ki az ő életét megtartotta. Jól tudom én, hogy az ő bizonyágtételeit a' bünösök' védőji gyengíteni iparkodnak az ő tudálatos beszédjei, 's

beszédében való illetlen ellenkezései által; 's ha kívántatik én magam is megismerem az ő gondolatlan magaviseletét: de úgy itélek ám másfelől, hogy azon szemrehányások mellett, mellyeket Manson Clarissa magára vont, meg kell ám gondolnunk, hogy minémü tusakodások között volt ő, melly rettegeknek volt ő kitétetve, melly esküvés 's melly fenyegetések vették őtet a' halgatásra, melly megalacsonyításokat kellett néki szenvedni, melly hosszas fogsággal melly gyalázatokkal büntettetett az ő gyengesége, végezetre még is ennyi kísértetésen való győzedelmeskedés után bátorságra kápot, 's a' Birák' várakozásának eleget tett. Lépjen vissza tehát szegény fejében minden jusaiba, mellyektől őtet szívének tévedései megfosztották vala, de a' mellyeket végezetre betsülettel vissza szerze magának." —

Ez a' beszéd keserves sirásra indította Mansonné; felállott, hogy beszéljen, de nagy zokogással vissza esett ülőhelyére, 's ezzel az ülés elvégződött.

Még jelesebben beszéllett Mansonnérol az Aprilis 27. diki ülésben a' közönséges Prokurátor, a' ki, minekutána a' több vádoltattakat illető okoskodásait elmondotta, így végzette beszédét: — „Hátra van még uram, egy vigasztalóbb 's egy kedvesebb köteleességünk. Megmondottuk vala ezen pernek kezdetekor a' mi vádló beszédünkben, hogy szerentségeknek fogjuk tartani, ha ily sok vádoltattak között csak egy ártatlant is találhatunk. Mi, uraim, magunk már érezzük 's néktek részül adjuk ezen szerentsét; örömmel kinyilatkoztatjuk, hogy mi úgy itélünk, hogy azon szoros bánásmódját, mellyet Mansonné magának az által okozott, hogy az igazságot kimondani, melly tölle a' törvénynek nevében kívántatott, nem akarta, mar meg kell szüntetni. Nem az ő köteleessége volt meg-

visgálni azt, hogy valyon az ő bizonyágtétele szükséges volt. é? elég az, hogy kérdésre vonattatott, 's már ez által kötelességévé tétellett, hogy kimondja az igazságot. Ebben áll első kötelessége a' társasági összehatsatolódás' minden tagjainak; ebben áll a' közönséges bátorság' bére; ezen fundalódik a' bünöknek gátoltatása. Engedni tartozik ennek minden magános környülállás, minden személyes érzékenység. Azonban, ha Mansonnét az érzékenység, melynek mértékletlen nagyságát 's az azzal való visszaélést mi néki szemé' elejébe terjesztettük, arra a' tévedésre vezérlette is, hogy lelkiismeretének ne tegyen egészszen eleget: tsak ugyan eleget mondott a' törvényes széknek kielégítésére, melynek tagjai a' magok belátások által a' felett még nagyobb világosságot terjeszthetnek-el. Felejtse-el Mansonné a' maga szerentsétlenségét, 's bár felejtethesse-el másokkal is. Mondjen-le a' nevezetességről, melynek az aszszonyzemélyék mindenkor tsak a' magok' boldogságának kárára szoktak részesevé lenni! Az ök legfőbb célja tsak a' lehet, hogy azoknak betsületét 's nyájasságát megnyerhessék, a' kiket szeretnek 's szeretni tartoznak. Az ök' ditsőssége azon szelid és nem sokravágyó virtusoknak gyakorlásában áll, mellyek az aszszonyi nemnek tulajdonai, 's a' mellyeket az aszszonyi szív méltóképpen tud betsülni. Ohajtom, hogy térhessen vissza Mansonné a' maga nyájasság és virtusokkal tündöklő annyának karjai közzé, a' ki ötet magához hívja, 's találhassa-fel ott azt a' vigasztalást, a' melyre szüksége van. Bár melly terhes sorsra jutott vala is ő, még is megbirja ő ezt, tsak hogy a' maga életét, kötelességeinek telyesítése által szépítse 's tegye tiszteletesé."

Ez a' beszéd is nagyon megillette és zokogó sirásra indította Mansonnét. Ezen ifjú aszszonyosság az ülésekben mindennap

új-új, igen együgyü, de nagyon kellemetes, ezen utóbbi ülésekben pedig, még az előbbeniéknél is szebb izléssel készült öltözetben jelent-meg. Fejét mindenkor fátyollal szokta fedezni, mellyet, mikor beszél, a' fejére felfordit, 's beszédét végezvén, ismét lebotsát az ábrázatjára. Ezen utolsó ülésben azon himvarássú fátyol volt a' fején, mellyet Filip nevü Parisi könyvárostol kapott ajándékba, ki a' Memoárjait kinyomtattatta, mellyek olly kapsik voltak, hogy hamar egymás után öt izben kellett kinyomtattatni őket. — Azt beszéllik ezen aszszonyról, hogy egy Parisi kává megihvta, hogy a' perből kifejtödzvén mennyen hozzá, 's legyen (kétségkívül mint figurans) a' káváházában, 's 100,000 Frankot ad néki.

A' 30-dik ülésben a' magok lienseiket mentöi Prokurátorok között szépen beszélt a' Mansonné Prokurátora is, Esquilat, de a' kiröl azt jegyzik-meg, hogy már ő könnyen menthette, mikor előtte mások két versben mentették, egyszer maga a' Fueldes, 's az után az ítélőszék Prokurátora, kit Frantziacsországban közönségesen Közönséges Prokurátornak neveznek. Beszédének vége felé arról szollván Esquilat, hogy Mansonné nem soká a' rokonai közzé vissza térvén el fogják ott véle az ő kis Eduardjának nyájaskodásai minden szenvedéseit felejtetni, az aszszony ekkor nagy megindulással felállván, ily érzékeny beszédet tartott: —

„Uraim! az én Védlöm tisztán és meghatározott módon elő beszéllette azon fundamentumokat, mellyekből nem lehet meg nem esmerni, hogy én ezen bünben nem vagyok részes. Fundamentumait a' per' aktáiból 's a' tanuk' bizonyágtételeikből vette. Van-é ezek között tsak egy, a' ki engem' vádolna? Gyenge erőmet esmervén, nem ketsegtethetem magamat azzal, hogy figyelmetességeket sokáig

magamhoz köthessem, annyival is inkább, hogy Védlőm már ily hathatósan elmondotta mentsegeimet. Én tehát ezekhez semmit nem adván, csak szenvedéseimet próbálom lerajzolni előttetek.

„Hét hónapoktól fogva ülvén tömlőtben, igazságtalan vádoltatást állottam ki. De mi ez, Martzius' 19 dikének estvéjéhez képpest! —

„Én gondatlanságból a' Hebdomadier nevű utzába vetődtem vala; egy történet a' Bankal' házába vitt; egy rettentő szerentsétlenség ott akaratom ellen letartóztatott. Hijába kerésnék, mert nem találnék kifejezéseket annak a' kínos félelemnek lerajzolására, mellyet a' szerentsétlen Fuedesnek meggyilkoltatása alatt kiállottam. Az ő küsködését, hogy gyilkosainak kezeik közül kimenekedhessék; az ő esedezéseit, hogy könyörülésre indithassa őket; fájdalmas panaszokodásait, gyötrődését, halálos hergését, 's utolsó nyögéseit, mind ezeket hallottam. Az ő vére éppen mellettem tsorgott; hittem, hogy utánna én fogok következni; már éppen ezen ponton is állottam: hanem az ég, melly az én örállóm vala, nem akarván, hogy egy ily nagy bűn büntetlen maradjon, megtartott, hogy a' dolog nyilvánosodjék, és hogy az isteni gondviselésnek egy szemhetűnő bizonyosságát mutassa. —

„Már tudjátok, uraim, hogy én, azon iparkodván, hogy (az ablakon) kiszökbessek, a' gyilkosok figyelmét magamra vontam; egygyik közülök előmbe állott; kezeim még füstölt a' vér, mellyet kiontott vala; egészszen véresnek láttam az embert; rettentő tekintete csak nem kö bálványává változtatott; szemeim nem láttak egyebet, csak egy holt testet 's magát a' halált. Egy *Valóság* — örömet nevezném jóltévő *Valóságnak!* — mentette-meg életemet. Nállya nélkül én is a' Tigris' prédájává lettem volna! Ha

ő nem lett volna, az én Eduárdomnak ma nem volna anyja! — Tehetnek-é nekem szemrehányást a' Birák? Nem vagyok-é én menthető a' világ' szemei előtt? Még azt feltévén is, hogy az, a' ki engem' megszabadított, bűnös volna, ezért kevesebbé szabadítóm-é ő nekem? Esküvés által lévén megköltetve, a' mellyet én megszeghetetlennek lenni tartottam, azon félelem által megnémítatván, hogy valaha a' boszszúállás' áldozatjává lehetek, a' háládatossági érzékenység által elragadtatván, azon félelemtől gyötrettetvén, hogy megvallván hol voltam, magamat gyalázattal fedembe, 's abba a' gyanuba ejtem, hogy ott valamelly megalatsonyító dolgot követtem-el, ennyiféle tekintetek nem lehetek-é elegendők arra, hogy halgatásomért megmentsenek? Bűn-tétel-é az, hogy halgattam? ítéljetekek-meg, érzékeny lelkem, reátok bízom! Az eget hívom bizonyosságúl, hogy a' szerentsétlenség, kit meggyilkoltatni láttam, fíján kívül, nálammal jobban senki nem kívánta a' gyilkosoknak felfedeztetődésseket 's megbüntetésseket, 's ha rajtam kívül is ily számtalan tanúi nem lettek volna a' gyilkosságnak, nem tudom mire reá nem vett volna engem' az igazságos boszszankodás: de így meggyőződött voltam affelől, hogy az én bizenyságtételem nem elkerülhetetlenül szükséges a' valóságnak kinyilatkoztatására. A' gyilkosság után öt hónapokkal gyanakodás támadott erántam; fontos tanunak kezd'tek tartani; nem védelmeztem nagyon magamat; bizontalankodni látszottam; azonközben Clemandot ur oly dolgokat beszéllett felőlem, mellyeket halgatás által való vallástételeknek lenni erőssített. Végezetre az Aveyron departamentjének Préfektusa által szorongattatván, az igazságnak egy része a' számból kiszaladott, melynek hogy kevéssel ezután ellene mondtam,

az okai nem soká közönségessé lettek. Már egy elnyomó erőszaknak járma alá vettette, 's a' félelemtől gyötrettetve lévén, az új eszközök, mellyek ellenem fordítottak, nem lehettek sikertelenek. A' *Mnchiavelismus* minden tehetségét kifejtette ellenem; lelki erőm már egészen ellankadott vala; hogyan állhatott volna ellene az álnokság' és kétszinség' sugallásainak? Megigérttem, hogy vallástételeimet megmásolom; hittem, hogy barátságból és haládatosságból megtenni tartozom ezen ígéretet. Uraim! még juthat eszetekbe az Augustus 22. dik nevezetes papja (ekkor másolta volt meg a' Préfektus előtt tett vallásait). Elárullatva lenni láttam magamat tselekedeteim által, a' mellyek előbbeni vallástételeimnek mintegy akaratom nélkül ellene mondtak. Azt gondoltam, hogy mindeneknek eleget tehetek: azonban mindeneket kedvetlenségre indítottam, 's magamat veszedelembe buktattam. Szüntelen fenyegettetvén, hogy életemet rútul fogom elveszteni, a' *Fueldes* példáját szüntelenül szemeim előtt hordozván, az az által okoztatott rettegéstől éjjel nappal kinoztatván, még elszenderedésekkor is ez a' rút tekintet forogván szemeim előtt, végezetre szerelmem' egyetlenegy tárgyát (a' fiamat) is féltvén, így vettem arra magamat, hogy mindent tagadjak, melly miatt minden jó gondolkodású emberek előtt utálatossá lettem, szabadságomtól és gyermekemtől megfosztattam, ezen bünösök' padjára jutottam, 's kétségkívül egész veszedelembe is estem volna, ha a' tagadás' systemáján fel nem hagytam volna. Viszsa tértem veszedelmes tévelygésemből! Az ártalmas vakítások által magamat igen sokáig tsalattatni hagyván, végre ezeket is elozlani szemléltem, 's nem volt többé szükségem lelkemesméretével tusakodni, melly addig szüntelen azt hányt szememre, hogy eltagadtam

az ítélőbirák előtt, a' mit megvallani köteleztettem volna. Hijába vetné valaki szememre, hogy későn tettem valásomat; az igazság, melly erre a' vallástételre iadított, hitelt is tud annak szerezni. —

„Ennyiben áll, uraim, annak gyenge lerajzolása, a' mit én esztendőtol fogva szenvedtem. Ne gondoljátok, hogy én ez által tsak szánakozásra akartalak volna idítani benneteket. Nem szánakozás az, a' miért én esdeklek; ez az érzékenység nagyon megalatsonyítja azt, a' ki ennek tárgya. Ti, uraim, igaz ítéletet fogtok reám mondani, ezért kezességül szolgál nékem ezen departament' érdemes Préfektusának egyenességére, a' ki titeket megítélőimmé változtott. Én tökéletesen megigazítottodtnak lenni tartom magamat neu tsak a' ti szemeitek, hanem egész Európa szemei előtt, melynek figyelmét, fájdalom! magamra vontam. Azonközben, ha megtsalom magamat, ha még felhők vannak felettem, ha bünösnek látszom előttetek, semmi tekintet ne tartóztasson benneteket. Felejtsetek el, hogy nékem atyám van, a' ki már régtől fogva hivatalt visel betsülettel; hogy az én testvérem testét, a' ki Frantzia forma ruhát visel, ditsösséges sebek fedik; fordittsátok el szemeiteket az én szerentsétlen anyám' keserüségéről; ne halgassatok az én fiam' jajgatással való panaszolkodásaira — mondjátok ítéletet! Van nékem egy jóm, a' mitől engem' senki meg nem foszthat; ez az én ártatlanságom 's az az erő, mellyel a' szerentsétlenséget hordozhatom! Botsátsátok meg kevélységemet, melly vélem született és karakterem; elfelejtem, hogy a' megítéltetés padján ülök, és hogy ítélő biráimhoz beszéllek; magam rab vagyok, de szabad a' lelkem; a' ki bünösnek nem érzi magát, nem veheti magát arra, hogy kegyelemért esdekелjen. —

„Uraságtoktól függ sorsomnak megha-

tároztatása; 's ha lelkesméretének hitelt adhatok, az urak engem' feloldoznak a' vád alól, 's életemmel egygyütt betsületemet 's szabadságomat is vissza adják. Meg vagyok győződve, hogy semmi előítélettel nintsenek az urak erántam: mindazonáltal bár mi részrehajlatlanok legyenek 's bár mi nagy belátással birjanak is az urak, minthogy természete az embernek az, hogy tsalhatatlan ne legyen, 's minthogy a' megtsalattatásnak még én is lehetek áldozatja, ebben az esetben is sorsomhoz fogom én magamat alkalmaztatni tudni 's vigasztalni, fogok halgatni tudni is, oly reménség által tápláltatván, hogy tsak az isten láthat-be a' szívnek fenekére, hogy az ő határozásai változhatatlanok, 's hogy ő engem' egy bizonyos napon még meg fog itélni."

* * *

Bankalnét ekképpen védelmezte az ő Prokurátora, Boudet: —

„Uraim, Esküdt Urak! A' Bruyere Kata (*Bankalné*) sorsa kezetekben van; az ő erköltsi veszettsége ugyan boszszankodásra és megvetésre indított beneteket: de éppen ez a' veszettség szolgál ma az ő mentségére, sőt szeretném kimondani, hogy az ő ártatlanságának megbizonyítására. *Mansonnénak* nállaléte, kit *Bankalné* bizonynyal be nem fogadott volna magához, ha tudta volna, hogy mi fog ott történni; a' más két fiatal hajadonoknak nállaléte, kikről azt vallotta Bax, hogy őket nem esmeri, 's a' kiknek *Bankalné* hasonlóan meg nem engedte volna, hogy ekkor nálla legyenek, ha tudta volna, hogy mi fog ott történni; némelly ifjú személyeknek beszédjeik, kik az utzákon panaszkodtak, hogy nékiek a' *Bankalné* házánál ezen estve özszerendeltetéssek volt 's az ajtót még is bezárva találták, mind ezek meg-

győzhetnek benneteket affelől, hogy *Bankalné* semmit se' tudott abból, hogy azon estve gyilkosok, 's azt gondolta, hogy mint más estvéken, most is tsak feslett erköltsű személyek, mennek a' házához. Az is bizonyos, hogy a' gyilkosságnak a' *Missonnier* istálójában kellett volna esni, és hogy, minekutánna a' gyilkosok oda be nem mehettek, mint-hogy *Laville* nevű koldus annak ajtaját történetből bezárta vala: azért mentek osztán a' *Bankal'* házába, mivelbogy az áldozatra való ember már kezekbe lévén, feltett céljoknak elkövetését félbe hagyni nem akarták; melly hasonlóképpen azt mutatja, hogy *Bankalné* és a' nálla lévő két hajadonok nem tudhatták, a' mi ott tsak történetből el fogna követtetni. De nem tsak a' következik ebből, hogy *Bankalné* előre semmit se' tudhatott a' nálla történeendő gyilkosságból, hanem az is, hogy ő abban kész akarva nem részesült, 's azt meg se' akadályoztathatta. Mert hogyan vehette volna, ő ki ezen áldozatot a' férje' és ennyi *Kanibálok'* kezéből? —

(*Folytatása következik*).

B r a s i l i a.

VI-dik János Király ő Felsége magát a' mult Febr. 6-dikán megkoronáztatván, ennek alkalmatosságával egy új Rendet állított fel, *Conteicao* Szent Szűz Rendje nevezet alatt. Mind azok a' katonák, kik a' fél sziget' (Spanyol és Portugallia országok') megmentésébe részesültek, megtiszteltettek ezen Rendek címerével, melyre egyebek között azon tsatáknak és ostromoknak száma is feljegyztetett, mellyekben kiki jelen volt. Eszszerént a' *Wellington'* czimerén 13-mas, a' *Beresfordén* 12-tős szám találattik: de az ő czimerek nem pénz, hanem nyakbafüggő.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

B é t s.

A' Dalmátziából érkezett legújabb tudósítások szerint Császár és Császárné ő Felségek kívánt jó egészségben folytatják útozássokát. Semmi megnézésre méltót megszemlélni 's atyai és anyai gondossággal megvizsgálni el nem mulatnak ő Felségek. Z ar a b a n Május' 9-dikéig maradtak, a' honnét akkor jó reggel Benkovátzon által Scardona felé útnak indultak, oda délutáni 1 órakor érkeztek meg, az örvendező nép közt egyenesen a' templomba 's onnét szállásokra mentek. A' napnak hátra lévő részét munkával 's audientziaadással töltötte el Császár ő Felsége, melyre minden bebötsáttatott a' ki kívánta. Estvére egész Scardona megvilágosított, 's az utzái zöld boltozatokkal tzipfittattak - fel sok helyeken. —

10-dikben dél előtt a' *de-Kerka* nevű szép vízesést szemlélték meg ő Felségek, a' hova hajón mentek. — Ezen napon estvéli 7 órakor *Sebenico* városába érkeztek, melynek kapuja előtt győzedelmi kapú állott, az utzák itt is zöld ágos boltozatokkal ékeskedtek, 's a' házak' ablakaikból szönyegek függettek ki. Éjjelre valamint ezen estve úgy 11-dikben is az egész város megvilágosított. A' piatzon, melyre az ő Felségek' szállása' ablakai nyiltak, kardos és pásztortántzok tartattak, mellyeknek nézésében ő Felségek is részesültek. — Innen 12-

dikben, minekutánna kegyes adakozásaik által itt is sok sziveket megörvendeztetek, útjokat *Spalatro* felé folytatni szándékoztak.

* * *

A' Bétsi újságban az April. 11-dikén kiadatott hirdetéshez képpent jelentetik, hogy mivel a' Finantziái gazdálkodás hosszabb időre elégséges summákat beszerezett a' végre, hogy a' pénz állapota' jó rendbe való helyheztetésének munkáját folytathassa, tehát mostanában az 1816-dikbéli 29-dik Oktobéri Költsönözésbe tartozó Obligatzióknak beadattatására nézve, semmi ajánlásokat el nem fogad. Költ Bétsben Máj. 16-dikán 1818.

* * *

A' Salzburgi nagy égésről, melyről nem rég' irtunk, azt jegyzik meg a' közönséges levelek, hogy 298 familiákat, mellyek mind egygyütt 1154 személylyekből állanak, fosztott-meg minden vagyonától.

Elegyes Dolgok.

Az északi pólushoz szándékozó Angliai expeditzió ismét kivezett, és Apr. 26-dikán a' *Yarmouthi* kikötőhely előtt ment-el.

Azok az Orosz hajós legények, kik a' Spanyolországnak eladatott Oroszhajókat Radikshoz vitték, onnét Spanyol szállító hajókon már vissza tértek, és Aprilis' 27-dikén *Dovernél* eveztek el hazafelé.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —

Máj. 15-dikén 247 — 16-dikán 242½ — 18-dikán 240¾ — forintot.

T O L D A L É K

a' XXXIX. dik számú Magyar Kurir helyett. —

Költ Pénteken Május' 22. dikén, 1818-ban.

Minthogy tegnap az Urnapi nagy innep miatt Bétsben semmi újságot nem adtak-ki, tehát mi ezen alkalmatosságot arra fordítottuk, hogy a' Rhodezi polgárok' perének historiájából ismét egy egész árkus toidaleket készítettünk: külömben sok nevezetes környülállásokat elkellett volna ezen dologból halgatnunk.

Kitalálták, így szoll a' Párisi újságokban egy Toulousei tudósító, hogy mi tsoda okra nézve ment volt Mansonné, a' Bankal gyalázatos házába. Néki egy szeretője lévén, ezt az ő keziről Pieret Rozsi nevű szép leányzó elstapta vala. Mansonné azonközben megtudván, hogy ezen személy az ő szeretőjével egymást Márzius' 19. dikén estvére a' nevezett házba rendelték volna, férjfi ruhát vett-fel, hogy őket ott véletlenül meglepje, 's a' szép leányt megpofozza, a' ki ott valósággal meg is jelent, de a' férjfi nem: ki tudja miért? talám bezárva találta az ajtót. Innét hát a' jö-ki, hogy ez a' Pieret Rozsi is jelen volt, mint Mansonné allhatatosan erőssíti, a' gyilkosság alatt a' Bankal' házában: de oly szerentsés volt, hogy valami Spanyoloknál, kik a' felső emeletben laktak, elrejtette magát.

Bastidéről azt kezdi hinni, így szoll ugyan ezen tudósító, a' közönség, hogy egy nagy számú haramia társaságnak titkos feje lett volna, melynek még sok tagjai nem esmertetnek.

Még egy más igen nevezetes megjegyzést is olvastunk a' napokban ezen perről a' Frantziaországi tzikkelyek közt a' Bétsi udvari újságban: de a' melyről azt jegyzette-meg a Beobachter, hogy ő ezt

szántszándékkal nem adta-ki, azért, hogy nem tartotta hitelesnek lenni. Mi most ezt is ide írjuk, magunk nem vizsgálván, hanem olvasóinkra bizván, hogy megítéljék: hiteles-é vagy nem? A' dolog így van leírva a' mindjárt nevezett újságban: —“

„A' Frantzia újságlevelek, úgy mond, nagyobb részint ezen pernek historiájával vannak tele. Mind többtöbb személyek fogattatnak-el, 's a' bűnnek minden környülállásai még most sinsenek tisztán felfedeztetve. Közönséges levelek szerint a' következő megjegyzések, de tsak mint világosító vélekedések, úgy adatnak elő ezen történetnek titkosabb okairól: J a u s i o n és Bastide-Grammont sogorok, Fuedesnek is rokonai, 's a' mi még több a' Rhodez városa 's Aveyron departamentjebéli familiákkal is atyafiságosok, a' Frantziaországi Ultraroyalista résznek tüzes barátjai 's Agensei lévén, Napoleonnak Elbából történt visszajövetelekor 's a' Frantzia földre lett kiszállásakor, titkos rendeléseket kaptak Párisból, hogy az ő vidékeiken találtató közönséges kasákból annyit megtartsanak, a' mennyit tsak lehet, hogy a' Bonapartisták' kezére ne kerüljenek. Ők ezt végre is hajtották, még minekelötte őket ebben a' Napoleon barátjai megakadályoztathatták volna. Így

hát Bastide és Jausion feles summákat félre tettek, melyben annyival is könnyebben boldogúlhattak, hogy ebben nékiek a' Király' részéhez szító tisztviselők is segítségekre voltak. De ők azonban a' magok részekre tartották-meg ám a' pénzt, 's a' bekövetkezett rendetlenségeknek hasznát vévén, azon 100 napok alatt, míg a' Napoleon urasága tartott, tsendes birtokában maradtak az özsze- gyűjtött summának. Ismét vissza térvén a' Király, esztendőnél több telt el, míg ezen dolog újabban kérdésbe jöhetett, 's talám valóságos szó se' tétetődött volna soha felölle, ha a' Royalista résznek kedvelkedése nem lett volna okozója, a' melly oly fennhangon panaszolt a' közonséges pénznek Jausion és Bastide által lett elsikkasztásáról, hogy végezetre parantsolatnak kellett kiadattatni azeránt, hogy a' dolog vizsgáltsék-meg. F u e l d e s ekkor Rhodézben Királyi Prokurátor lévén, kezébe adattak a' pénznek elsikkasztását illető Dokumentumok, 's hivatala kívánta tölle, hogy a' Párisból vett útasítás szerént fogjon hozzá a' vizsgálódáshoz. Az ő Bastidével és Jausionnal való barátsága 's atyafisága mindazonáltal arra indították ötet, hogy lehetséges kedvezéssel bánnyon vélek; a' dolgot mind addig húztahalasztotta, míg tsak lehetett: hanem végre kemény parantsolatot vett Párisból, hogy minden további halogatódzás nélkül indittson pert a' bűnösök ellen. Azonközben Bastide és Jausion sem veszteglettek; Parisban lévő hatalmas barátjaik által a' veszedelmet, melly már fejek felett függött, elhárítani iparkodtak, 's oly szerentsések voltak, hogy F u e l d e s t, kit a' kezében lévő irásokért igen veszedelmes embernek tartottak, helyéből elmozdították 's más embert rendeltettek oda Királyi Prokurátornak, ki előtt a' dolognak valóságos mivolta esmeretlen volt. De még ezzel se'

nyugtathatták-meg magokat egészszen, úgy gondolkozván, hogy mit használ a' F u e l d e s' letétetődése, ha hivatala eránt viseltető egyenessége által találván vezéreltetni, az irásokat, a' helyébe nevezetett Prokurátornak kiadná? Mindent elprobáltak, hogy kezéből ezen irásokat kivehessék, de semmire se' mehettek; F u e l d e s semmiképpen ki nem adta kezeiből, 's ekkor vették osztán végezetre magokat a' gonoszok arra, hogy ötet meggyilkolják. Ha a' gyilkossághoz 's az irásoknak elvételéhez nagyobb előrevaló vigyázással láttak volna hozzá, talám fel se' fedeztetett volna a' dolog soha, mivelhogy nagyon fontos és nyilvánságos tanubizonyságok nélkül talám még megpróbálni se' merte volna valaki, hogy oly tekintetbéli embereket, mint Bastide és Jausion voltak, mint bűnösöket, annyivalis inkább haláltérdemlő bűnösöket, elvádolja. Ebbe és az ő nevezetes emberekkel való özszeköttetéssekbe helyezették ők a' magok nagy bizakodássokat, 's azt is ez okozta, hogy mikor már látták, hogy melly nagyon gyanusokká tették magokat, még is el nem szöktek, mikor még idejek lett volna reá. A' Jausion pártfogóji oly hatalmasok voltak, 's oly nagyon félték tőlök, hogy egy versben még elfogattatása után is kibotsátolták a' fogságból. Mikor már majd semmi kétség sem volt többé a' gyilkosok' bűnös volta felől, ők még akkor is reménlették a' segedelmet, megmentetést, vagy megkegyelmezést. Mellettek fogótanuk' dolgában sem volt fogyatkozás. Némelley ellenek szolló tanuk, mint látszik, tsak azért is elő botsáttattak a' bizonyágtételre, hogy a' dolgot annál nagyobb zavarba hozzák, 's hogy az Esküdteket a' tanuk eránt általjában abba a' gyanuba ejtsék, hogy nem igaz tanubizonyságot tesznek. Mansonné mind addig angyalnak tartatott, míg a' gyilkosok

ellen semmit nem vallott; azolta, hogy vallani kezdett, gyalázzák és rágalmaz-
zák. Egy szóval oly nagy volt a' gyilkos-
sok' pártfogóinak része, hogy sokak so-
káig semmit kivallani nem mérésztettek el-
lenek. A' Párisiak nyughatatlansággal vár-
ják a' dolog kimenetelét, s hiszik, hogy nagy
tekintetű emberek részesültek volna ab-
ba, a' miből későbbre ez a' gonosz tse-
lekedet következett."

Ezen előadásból, ha szintén kétség-
be hozattatik is ez némelyek által, értel-
mesebben ítélnünk már most Bou-
detnek, a' Bankalné Prokurátorának az
ő Cliense' mentésére tartott beszédében,
melly a' XXXVIII-dik számú M. Kurir'
329-dik lapján található, ezen szavak-
ról: —"

„Royálistáknak tulajdoníthatassék é,
így kiált fel Boudet, ezen gyilkosság?
melly undok, melly gyáva rágalmazás
ez! Ki nem tudja azt, hogy köztünk
(Royálisták közt) csak elnyomattattak,
de gyilkosok soha se' találtattak!"

* * *

Ezen Rhodezi derék polgárférjfiakat,
aszszony 's leánjaszszonyokat ekképpen
charakterizálja a' Parisi *Quotidienne* egy
Albybol vett tudósítás szerént: —"

„Itt vannak némünémü rajzolatjai ezen
személyeknek, kik most egész Europa'
figyelmének tápláló eledelt adnak. A' ké-
peiket, bár híres festőnek kezéből kerül-
tek ki, nem találom, kivált mindenikét,
az ábrázatokkal megegyezőeknek, az
egy Bousquierén, kit jól eltaláltak:
Mansonnét, Missonniert, és Colardot is
meglehetősen; de Bastidét, Jausiont, és Ban-
kalnét nem. *Mansonné*, kinek neve most
Aveyroni Szent Huberty, telyességgel
nem szép, de kellemetes; a' szemei ki-
tsinyek ugyan de nagyon elevenek; a'
szája igen nagy; a' színe vereslő; a' tes-
te kitsiny de szép gömbölyűségű, mel-
lyet nagyon tetszetősít a' szép ízlésű öltö-

zés. Olly lassan beszéll, hogy alig lehet
érteni, de a' szava' hangja nagyon kedves.
A' hír és a' közönség sok tekintetben
kedveznek néki. A' több vádoltattak után
fél óra múlva gyalog hintóban szokott
megérkezni a' szalához, melynek ablakai
lebotsátva vannak, hogy láthassa a' ki
akarja. Egy strázsa tiszt szokta oda ki-
sérni, ki, mikor az aszszony kiszáll,
karon fogja 's a' gráditson fel a' szalába
ülöhelyére vezeti. Külön széke van, elől,
nem a' többek közt. Már tudja a' kö-
zönség, hogy mikor Mansonné elérke-
zett, akkor haladék nélkül mindjárt elkez-
dődik az ülés. *Bankalné* legelső a' padon.
Ezen aszszonyról nem szollhatok termé-
szetibb módon, mint, hogy mikor reánéz-
tem úgy tettett, mint ha a' gyilkosságot az
ábrázatjára festve láttam volna; valami
50 esztendős lehet. — Utánna *Misson-
nier* következik; ennek külsejében mi-
den alacsonyyság egygyütt lenni látszik.
Rongyos; olyan mint a' Touloni gályák-
ról elszökött akármelyik fogoly. Mellette
ül *Benoit Anna*; ezt bajos jól szemügyre
venni, mert a' alapja, ábrázatjának három
negyed részét eltakarja. Egész ülés alatt
halgat, mint egy kő kép; annyit még is
láttam rajta vagy kétszer, hogy megle-
tős szép személy; valami 25 esztendős
lehet; szép öltözetű. Utánna következik
a' híres *Bastide-Grammont*; növésére
nézve nagy és szép ember; valóságos Ko-
loszszus: de minden tekintete 's mozdu-
lása azt mutatják, hogy egy igen átkozott
gaz ember. Beszédében meglehetősen ki-
tudja fejezni gondolatait; gyakran él tsu-
folódó 's vakmerő beszéddel. Aprilis' 24-
dikén két versben láttam az embert hel-
lyéről mérgesen felugrani, és hiszem,
hogy ha, mint mindenkor, úgy ekkor is
két strázsa nem állott volna mellette,
könnyen oda bagyta volna a' szalát. Most
már *Colard* következik; ezen emberből
a' látszik ki, hogy sem a' maga sem a'

mások' életével nem sokat gondol; egy tallérért minden bünt elkövetne. Közép növésű; rossz ruházatú; idejére valami 30 esztendősen lehet. Ez után ül *Jausion*. Egyedül e' van köztök, kiből gondos neveltetés látszik-ki. Ábrázatja' formáltatása finum és ravasz embert mutat. - Azt meg kell vallanom ditséretére, hogy egyedül őtet láttam köztök az ifjú *Fueldes*nek egy érzékeny beszédje által úgy megilletetni, hogy sirt. *Jausion*nak a' vagyonát 400 ezer Frankra betsülik; a' *Rhodezi* piatzon szép nagy háza van: de azt tartják felölle, hogy gazdagságát nem mind egyenes úton szerzette volna. Hogy a' *Bastide* familiával, melly az *Aveyron* departamentben egygyike az elsőbkeknek, özszesogorosodhatott, gazdagságának köszöni. A' pad' végin leghátul ül *Bax*, kit azolta, hogy a' maga írásban és szóval való utóbbi nyilatkoztatásait megtette, bátorságnak okáért szüntelenül két strázsa választ-el a' többektől. Ez egy szép, tsendes, sőt kellemetes tekintetű ember. Már a' maga legelső kikérdezésétől fogva kimondhatatlanul gyűlölik a' czimborássai. *Pieret Rozsi* gyönyörű leánya, ha a' *Fueldes*' historiája nem lett volna, bajosan tudta volna meg a' közönség, hogy az erköltsiségbe ő se' egészszen tökéletes. Most már sokat beszél felölle a' gonosz nyelv, de ez mind nem ide való. A' kis *Bankal Magdolnát* az árvák' házában én is meglátogattam. Ezen gyermek, bámulásig ügyes és elmés: de oly nagyon is gondoskodik felölle a' közönségnek könyörülő része, hogy életében nem sok szükségét fog szenvedni."

* * *

Most itt következik még ezen pernek egy nevezetes része. Ez a' *Bastide* beszéde, melly által egészszen tűzbe hozta a' *Birákat*. Ez is a' 30-dik ülésben Apr. 29-dikén fordult elő, melyben a' *Ban-*

kalné mentségére *Boudet* beszéllett. Végre a' *Bastide* Prokurátorára, *Romiguire* urra, egy nagy betsületben lévő derék és tudós emberre kerülvén a' sor, nagy nyughatatlansággal akarták hallani a' jelenlévők, hogy mitsoda okokkal fogja menteni tudni egy ily derék, de egyszersmind nagy morálitással felruházott ember, ezt a' gonoszt. *Romiguier* nek pedig, egész beszédje tsak ezen szavakból állott: —

„Uraim! Ezen vádoltatott személy, *Bastide*, engedelmet kér, hogy hadd beszélhessen.“ — Erre szeme szája elállott a' közönségnek: *Bastide* ellenben, kezében egy tsomó írást tartván, felállott, 's ily beszédet olvasott fel: —

„Uraim! Az én védlöm elég fárodzással tusakodott az én szerentsétlen sorsom ellen; segítségemre volt tanátslásával. Ezen szempillantatban többet semmit nem kívánok tőlle. Az én ártatlanságomról senki se' lehet úgy meggyőződve, mint magam; egyedül engem' illet ennek kimagyarázása.

„Ha vannak oly bűnök, mellyeknek elkövetőjik titokban maradnak azért, minthogy ezeknek megbüntettetések a' Gondviselés magának fenntartotta, vannak ám ellenben mások olyanok is, a' mellyekre nézve az ő kitanulhatatlan akaratja az emberi gyengeséggel tsufolódik, 's az elmékbe belé hintezi ama' vak előítéleteket, mellyekből az ítélet-tételben való megtévedések megmagyarázathatnak, 's a' mellyek a' bűnösségnek színét az ártatlanokra fordítják. De tsakugyan még se' tsalja ő a' haladókat éppen azon gráditsig, hogy ama' sebessen való belátást, melly a' közönséges megtévedést kimutatja, még a' legböltsebbektől is megtagadná. Hol nyitott-ki valaha egy minden féle vádakkal terhes per az oltalmazásra szélesebb mezőt, mint ez a' miénk most! —

„A' több vádoltattaknak védlőjik szol-
lani fognak a' vád' közönseges pontjai-
rol: az ő mentéseik által én is mentődni
fogok. A' mi a' magam' személyes tette-
it illeti, ezen tekintetben tsak életem'
folytát akarom vizsgálás alá venni. A' ko-
rombéli emberek között kevesen adtak a'
rosz nyelvnek a' rágalmazásra nállamnál
kevesebb okot! Tsak egy vádoltatás lát-
szott béllyeget sütni ifjú esztendejimre;
de protestált az atyám a' B a u d o u ta-
nubizonyságtétele ellen; 's azok, kik egy
gyermek' fetsegésének ily készséggel hi-
telt adnak, nem fognak egy atyának sza-
vaira is siketek lenni.

„Azonközben tsakugyan el vagyok
én most vádoltatva, azzal, hogy régi ba-
rátomat meggyilkoltam volna, azt az em-
bert, kinek hozzám képpest való koros-
ságbéli nagy különbözését tsak a' legva-
lóságosabb hajlandóság felejtethette-el. —

„Kik és mik tehát az ellenem való
tanuk és bizonyságok? —

„*Parlan* Uramék azt erössítik, hogy
engem' Mártz. 17 dikén és 18-dikán, *Baxal*
és *Colardal* egygyütt, *Rhodezben*, közön-
séges helyen inni láttak. De ez 17-dikben
nem eshetett, mert Bax akkor nem volt
Rhodezben; 18-dikban se' eshetett, azért,
hogy a' tanuk közzül, kik *Labrossal* egy-
gyütt azt vallják, hogy engem' *Rhodez-
ben* a' *Ferrand* kávéházában láttak volna,
egygyik éppen azon órában, elútozott va-
la; nem láthatott hát.

„*Cazals* azt iratta felöllem jegyző-
könyvbe, hogy nékem *Fueldessel* 19-dik-
ben estvéli 8 órára özszejövetelem lett
volna rendeltetve. *Pavillon Ursula* is val-
lott a' *Rhodezi* ítélőszék előtt rollam va-
lamit, a' mit az ő első kikérdeztetésekor
megmondani elfelejtett vala, mint szoll.
Most ugyan ezen dolgokat három új ta-
nuk vallják felöllem; szerentsétlen embe-
rek! ők nem veszik eszékbe, hogy men-
nél jobban nevededik a' számjok, annál

tökéletesebben tűnik szem' elébe az ő
gyávaságok. Kit akarnak ők meggyőzni
affelől, hogy én öt versben, öt másmás
helyeken, hallható szóval, majd azon
egy minutumban, egy ily boldogtalan özs-
szejövést rendelhettem volna? De mit
bajlódunk ezen régibb dolgokkal midőn
már most hat tanú erössíti, hogy látta,
mikor a' gyilkosságot elkövettem. Erre
én azt felelem, hogy a' vádnak ezen se-
gédjeit tsak meg kell nevezni, hogy ér-
demlett hitelességekről méltóképpen itél-
ni lehessen. Kik ezek a' hat személyek? —

„*Bousquier*, egy a' vádoltattak köz-
zül, ki a' másoknak való ártás által akar-
ja magát megigazítani; egy oly ember,
ki elégravasz azt tselekedni, hogy az igaz-
ság' szövétnekét ellökvén, helyette a'
magájét vegye kezébe; egy hazug ember,
ki eleinten mindent tagadott, 's minek-
utánna kivallásban kezdette megtartatá-
sát keresni, tsak lassan lassan szállott-le
az én vádolásomra. Hát ily ember által
kell az én sorsomnak megbatároztat-
ni! —

„*Bax* és *Bankalné!*.... A' töm-
lötz' falai nem beszélnek. De beszélni
fognak valaha, 's fel fogják fedezni azo-
kat az álnok mesterkedéseket, mellyek
által alacsony teremtéseket arra vették,
hogy a' hazugságot életjek' megmentőjévé
tegyék.

Itt felszollalt az *Elölülő*: — Fedez-
ze-fel, *Bastide* uram, azon mesterkedé-
seket, mellyeket ellene, mint gondolja,
a' tömlötzben főztek; mondja elő, hogy
mit fognak valaha a' tömlötz' falai visz-
sza ekhözni? — *Bastide* semmit se' fe-
lelvén az *Elölülő*nek, így folytatta az ol-
vasást: —

„Ma elég az, hogy a' *Bousquier*
szerentsés példaadása minnyájokba vak-
merő bátorságot öntött; elégnek tartat-
nak az ő egymással semmi függésben
nem lévő nyilatkoztatásaik; elégnek talál-

tatik, hogy egygyiknek nints az az ereje, hogy önnön magának vádolójává legyen, míg az alatt a' másiknak ezer alacsony-ságai 's hihetetlen beszédei meghalgattatnak; elégnék tartatik, hogy ők, a' bűnek okai, környülállásai, 's előkészületei erákt, bennünket bizontalanságban hagy-
nak. —

„*Manson Clarissa!*.... Az én védelmem ezen tanubizonyságot tévő, vádoltatott, és vádló aszszony ellen, kit az előítélet ma kiméllés nélkül gyaláz 's holnap hizelkedik néki, ma könyörületlenül megalatsonyit 's holnap mérték felett magasztal, 's a' ki, hogy az Itélő birák által meg ne aláztassék, őket arra kényszerítette, hogy ők alázzák meg magokat érette....

Itt ismét belé szollott az Elölülő a' Bastide beszédjébe: — „Az az irott mentség, Bastide uram, mellyet olvas, a' maga munkája-é?

Bastide: A' benne lévő fundamentos gondolatok' sorai az enyimek.

Elölülő: Ne terhesittse vétkét, Bastide uram; ne nagyobbittsa az ellene való közönséges bosszankodást.

Bastide erre semmit se' szollván, egy ideig való nyughatatlan indulatoskodás után így folytatta az olvasást: — „Az én védelmem, mondám, ezen aszszony ellen, egészszen azon szóokban találtatik-fel, mellyekkel ő megvallja: *Hogy Rhodézben hazudott.* Mitsoda kezességét mutatja ő a' maga hitelességének, az által, hogy azon szavaihoz ezeket teszi: *Albyban igazat szollok?*

„*Theron!*.... Az, a' mit e' vallott, physikai hazugság; 's hogy hitelt adhasanak néki, égi tüneményeket, a' legsebétebb éjtzakai időben szép világos időpontotskákat, Optikai tsudákat, vesznek-fel. Kell-é erre valamit felelni? Nem; mert ezen magyarázat az én szorenstéltenségemhez mérve kissebb gyalázat,

mint a' Birák' okosságához mérve. Vagy így szollanak talám Vádolójim: Theron, a' hideg és félelem miatt megfagyva, látta Bastidét, Colardot, Bankált, és Baxot; Jausiont is látta, a' mellett, hogy szemei beköttetve voltak; látott két puskát is; látta, hogy a' puskatsőnek vége a' föld felé tartatott, a' gyapjú takarót is, 's a' holt testet is látta. Igen sokat látott. Semmit se' látott. —

„Végezetre, *Bankal Magdolna!*.... Midőn a' pert előre rendbeszedő Bíró ezen leánykát Mártzius' 24-dikén kikérdezte, ez akkor semmit se' tudott. Azólta legmunkásabb eszközévé lett azon gyalázatos mesterkedésnek, mellyet tsak az idő fog felfedezni, 's a' melynek szerző okai magokat már elárulták. Ne felejtkezünk-el a' Canitrot gyanuság nélkül való bizonyságtételéről. Magdolnát confrontálni akarták Bastidével, 's a' confrontálást azon kezdték, hogy Magdolnát a' Bastide tömlötzébe vitték. —

„De így szollnak a' vádlók, ha ártatlan Bastide, kell-é néki ezért ily vakmerően tagadni azt, hogy Mártz. 20-dikán reggel Rhodézben volt? Ez a' tagadás történeten fundálódik. Azt mondják tudniillik, hogy én estve jöttem volna be Rhodézbe. Vádlóim dühösködése ezer bizonyságtételekkel sem veszen reá annak megvallására, a' mit veszedelem nélkül megtehetnék, ha az igazságnak ketős nyelve volna. Kimutatja ez a' maga valóságos ábrázatját, akár mint iparkodjanak színének megváltoztatásán! Éngemet tehát azon egy szempillantatban különbkülömb helyyeken különbkülömb ruhában láttak. Azt mondják, hogy elrejtettem volna magamat: 's még is más felől azt erőssítik, hogy valami két órányi idő alatt harminczszor láttak a' Rhodézi piatzon le 's fel menni. A' kik láttak, minnyájan esmertek, 's még is tsak egy találtatott volna köztök, a' ki hozzám

szollott volna, 's ez az egy a' Fueldes szolgája lett volna. Bár akár mint iparkodják is az eszeskedő rossz lélek azzal hízkedni magának, hogy ezen külömbözéseket megegygyeztetheti: a' böltis ember még sem lát ezekben egyebet, az óráknak és napoknak összezavartatásánál. Senki meg nem boszszankodhatik tehát, ha én jobban tudósítatva levő bizonyosságokat hívok elő a' magam' mentésére, olyanokat, a' kik engem' bizonynal semertek; a' kik engem' láttak, mert véllem beszéllettek; a' kik magokat az időre nézve sem tsalják-meg, mert ezek nem egy hirtelen elmúló minutumról, hanem egész estvéről és reggelről tesznek bizonyosságot, hogy véllek egygyütt töltöttem el; ezek nem tsalják-meg magokat a' napra nézve is, mert eléggé meg határozza ezt a' Város' szolgájának hozzáám lett jövedele, a' kit utánnam küldöttek. Nem tsalhatja-meg ezeket az ő emlékezéssek, mint hogy ezek, nem hat hónapok múlva, mint az ellenem való tanuk, hanem az én elfogattatásom után néhány órák múlva kérdeztettek-ki.

„Azt mondják erre, hogy ezek nékem kedvező tanuk. Jól van; de ezeket a' törvény hívja elő, hogy mentségemre az igazságot megmondják. Nem lehet az ítélőbiráknak ezeknek vallástételeiket megvetni. —

„Azt is mondják, hogy ezek az én tselédeim. De hisze' ezt nem mondhatják a' Meyniei Plebánusrol, Curlande úrrol, Vernhesné asszonyrol, 's a' Gas-caribéli molnárrol, kik közzül, a' nélkül hogy a' szolgálai nevezet gyalázatjára válnék, ma tsak egy találtatik szolgálatomban. Egyéb eránt, mitsoda rossz okoskodás ez? hisze' a' tselédeket, kik itt ily alacsony megvetéssel illettetnek, másutt elég nemes lolküeknek tartják arra, hogy önnön háltorságokat uraik javáért feláldozzák! —

„Igen, de ezek hamis tanuk. Jól van, de ezt meg kell bizonyítani, és én akkor halgatni fogok. Hát még, mikor ezen erőssítéshez még a' gyűlölséges elhalgatásbéli hitszegetség is társúl adatik, már ekkor egész erejében kell maradni a' tett bizonyosságoknak. Ki mérészli ezen principiumot felhozni, hogy *huszonkilentz* tanuk, kik egy vádoltatott személynek pártját fogják, az igazság' mérő serpenyőjében semmit se' nyomjanak? Ki mérészli magát ezen terhes szemrehányásnak kitenni, hogy valamelly dologba kételkedett, a' mit huszonkilentz tanuk bizonyítottak?

„És mire való volna ez a' gyilkos *Scepticismus* annak az utolsó ítélet-tételben való megmutatáséért, hogy én öltetem-meg Fueldest? Hisze' Fueldes nékem nem volt ellenségem, pedig az ő megölettetése azt mutatja, hogy a' valamelly nagy boszszúállásnak szolgált volna kielegítetésére.

„Nékem Hitelezőm se' volt Fueldes: egy rosszúl magyarázott nyilatkoztatást talám nem tartatok adósságról szolló levélnek, 's nem fogjátok talám azt hinni, hogy a' ki maga apró summátskánként költsönözni meg nem szünt, egy barátjának 10,000 Frankot adott volna költsön. Ha a' pénznek kívánása egy magát jól biró, józan életű, 's munkás embertroszra vett, 's kezembe fegyvert adott volna, egy oly embert gyilkoltam volna-é én meg, kinek vagyona nem lehet arra való vágyodásnak tárgya? Kerestem volna é én ebben, ezeknek az alávaló, buta, haszontalan, és veszedelmes embereknek segedelmeket? Egy a' városnak legnépesebb részében lévő közönséges házbahurtoltam volna-é a' feláldoztatásra elszánt embert, kinek asztalához sokszor enni hivattattam, a' ki véllem sokszor a' legsűrűbb erdőkbe eljött?

„Ezen férjfiakat 's ezen asszonyokat,

kik az én bűnös társaimnak lenni mondattatnak, soha nem esmertem. Vagy ők bűnhődtek nállamnélkül, vagy én nállok nélkül.

„Ha áldozat kirántatik, uraim! itt vagyok én. De ne állítsatok sem Baxal sem Bankalnéval egy lineába. Mindenek felett pedig, ne vonnyátok virtusokkal tündöklő rokonimat szerentsétlen sorsomba. Az undorító nagyravágyás veszedelmeket gondolt-ki, hogy szolgálalmutatást lehessen feltenni. Az én familiám, a' melly örökké falun lakott; falusi szokással élt; azt szerette: mint gonosz mesterkedések' gyújtó pontja, mint bűnök pokla, úgy rajzoltatik le! Barbarusok! Az én rokonim sirnak, 's meg fognak győztetni. Hárman, mint erántam való barátságoknak áldozatai, életjek' virágában haltak meg; hárman, mint az engem' üldöző sorsnak áldozatai, tömlőtzen sohajtoznak. Mind ezek a' gonosz mesterkedés' következései!

„Itéljétek-meg, uraim, hogy valyon én, ezen szerentsétlenségek' tengerébe vettelvén, tulajdonithatok - é még valami betszet az életnek? Az istent hivom bizonyságul, ki jobban itél, mint az emberek; az isten, ki nékem azt a' lelki erőt adta, mellyet ellenségeim nem tudnak megfogni elméjekkel; én csak betsületemet védelmezem. Azok a' gátak, mellyek magamvédelmezhetésének elébe tettek; tizen három kónapoktól fogva való titkos fogság; nem emberi módon való tartatás; annak megtagadása, hogy két egymástól elváloszthatatlan perek egygyütt folytattassanak; 's végre az az ijesztgetés, mellyel azok közzül, kiket én a' mellettem való tanubizonyágtételre meghívtam vala, némelyek ellen eltek, olta-lom nélkül kezeikbe adtak üldözőimnek. De ti, uraim, kötelességeiteket jól eszmervén, azt a' ritka és különös előrevaló

vigyázást fogjátok követni, melyről a' Romai Orátorok, mint különös példáról, úgy beszéllettek. A' tanukat itélitek-meg előbb, hogy sem a' vádoltattakra itéletet mondanátok. —

Én azonközken, ha tsakugyan kén-telen leszek az élőknek igasságtalanságo-kért szenvedni: ezen esetben a' közel-lévő jövendőre apellálok. A' jövendő világ ily irást fog az én koporsókövemre tétetni: *Bastide ártatlan volt.*“

(Végezte ezer pernek következik).

* * *

Még egy pár szó, ugyan ezen tárgyról: —

Éppen most kapván kezünkhöz az idegen újságleveleket, röviden jelenthetjük belőlök, hogy ezen nevezetes tragédiának első Aktusa a' 33-dik ülésben Máj. 4-dikén elvégződött:

Bankalné, Bastide, Jausion, Colard, és Bax, halálra —

Benoit Anna holtig tartó és kényszerített dolgozással özsze-kaptsoltatott, Missonnier pedig két esztendei, fogságra, 's ezen utolsó 50 Frank birságfizetésre, itéltek:

Mansonné a' vád alól feloldoztatott, 's azonnal szabadon bocsátatott.

* * *

A' Pesti Magyar levelekben ezeket irták Május' 16-dikán: —

Buda városának örömére Május' 13-dikán megérkezett oda Albert Szakszen-Tétseni Királyi Herczeg, kit, mint egykori Magyar Országai Helytartót, és a' Kir. Familiának Nestori idejü jeles tagját a' Magyar Nemzet egész tisztelettel és szeretettel szokott emlegetni. Ő Királyi Herczega más nap elúta-zott a' Tsepel szigeti, 's Baranya Vármegyei jószágaira.

Jósef Nádor Ispány ő Császári Fő Herczega Május' 14-dikén Budáról Béts-be úta-zott, 's onnan egy időre Schaumburgha fog menni.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —

Máj. 19-dikén 247½ — 20-dikán 253½ — forintot.